

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА: ПЕРСПЕКТИВИ Й РОЗВИТОК

МАТЕРІАЛИ

II-ї Міжнародної науково-практичної конференції
(15-16 лютого 2013 року)

Головченко М.Ф.	
Культурна функція держави та основні завдання загальнодержавних органів управління культурною сферою.....	213
Головченко О. М.	
Підготовка кадрів по забезпеченню економічної безпеки в сучасних умовах.....	215
Крижановский А. Ф.	
Компетентностная парадигма в правовой сфере и ее понятийно-категориальный аппарат.....	219
Лизун І. Ф.	
Правові засади роботи соціального педагога в умовах загальноосвітнього навчального закладу.....	221
Прудка Л. М.	
Якісне формування професійної стійкості – запорука ефективного виконання службових задач працівниками карного розшуку.....	223
Рудницький В.Є.	
Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол).....	226
Суслопарова С. К.	
Тлумачення правових норм як спосіб подолання онтологічних протиріч у рамках сучасної парадигми права.....	228
Трегубенко Т. В.	
Проблеми психологічної напруженості у професійній діяльності (аналіз наукових підходів).....	234
Тягнирjadно Є. В.	
Роль практичної риторики в професійній діяльності юриста.....	238
Чекмарьова І. М.	
Професійна культура юриста як особистості.....	242

Секція 4. Педагогічні засади профорієнтаційної роботи

з учнівською молоддю

Бартенева И.А.	
Психолого-педагогические основы взаимодействия педагога с детьми девиантного поведения на уроке.....	246
Боделан И. В.	
Некоторые приемы технологии развития критического мышления	249
Гавриченко М.Д.	
Компаративный подход при изучении литературы.....	252
Денисенко А. В.	
Личностно - ориентированное обучение на уроках математики.....	259

се / В. Л. Маришук // Материали науч. конф., посвященной 50-летию Вооруженных Сил СССР. – Л., 1968. – С. 46–52.

2. Дьяченко М. И. Адаптация к экстремальной ситуации / М. И. Дьяченко // Материали четвертого Всесоюз. съезда общества психологов. – Тбилиси, 1971. – С. 72–79.

3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

4. Джежик О.В. Засоби мінімізації та профілактики негативних наслідків психологічної напруженості у діяльності викладачів навчальних закладів МВС України / О.В. Джежик // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – №2. – С. 44–53.

Тягнирядно Є.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент, ОДУВС, м. Одеса, Україна

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ РИТОРИКИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Нині виникла гостра проблема в людях особистісного типу, які вміють самотійно мислити, переконувати живим словом, спонукати до дій в ім'я торжества істини, добра, краси. Тому в сучасному світі уміти спілкуватися, виступати публічно необхідно всім, незалежно від віку, статі, професії.

Аналіз науково-методичної літератури, багатовікового досвіду дає підстави зробити висновок: навчання ораторському мистецтву - це найлегший шлях до порозуміння з людьми, упевненості в собі та професійного росту.

У практичній діяльності юриста професійно необхідними є такі вміння: виступати змістовно та переконливо в суді, брати участь в судових дебатах, спілкуватися з підозрюваними, затриманими, звинуваченими, із свідками, з населенням, спілкуватися з колегами; захищати свою думку, позицію; формулювати тезу і добирати аргументи на її користь; триматися перед аудиторією; відповідати на запитання; брати участь у дискусіях на будь-яку тему; знаходити вихід з конфліктних ситуацій тощо. Ураховуючи особливості діяльності юриста, визначимо той мінімум знань із риторики, що забезпечує вищезгадані складові успіху:

1. Етапи підготовки судового виступу.

2. Жанри ораторського мовлення.
3. Особливості композиції судового виступу.
4. Підготовка і проведення ділової розмови.
5. Практичні прийоми переконання.
6. Компоненти мовленнєвої активності (миттєве мовленнєве орієнтування в різних ситуаціях; швидкість і точність вибору слова, синтаксичної конструкції тощо).
7. Основні фактори мовленнєвого впливу.
8. Моделювання аудиторії.
9. Компоненти невербального мовлення.
10. Принципи і правила ведення суперечки.

У професійній діяльності юриста, а особливо судового оратора, кожне слово має бути вагомим і точним, особливо в суді першої інстанції, важливою складовою якого є дебати. Успіх справи, торжество справедливості неможливі без відповідної підготовки судочинця. Особливої уваги потребує підготовка судової промови. Адже судова промова спрямована на доведення або спростування винності підсудного, наявності або відсутності в його діяннях складу злочину, на виявлення позитивних або негативних рис характеру підсудного, позитивну або негативну характеристику його.

Тому уміння добре говорити – це результат наполегливої праці. Готуючись до виступу, судовий ритор повинен розподілити підготовку на кілька етапів: збирання матеріалів, аналіз матеріалів, письмова підготовка промови. Учені виділяють [1] такі етапи цього виду підготовки :

1. Створення власної інформаційної бази (домашнього архіву)

Цей етап передбачає цілеспрямоване ставлення до будь-якої інформації, перебування у стані мобілізаційної готовності, що забезпечується добре упорядкованою домашньою бібліотекою ; матеріалом, тематично згрупованим у папках; веденням записів цікавих думок, цитат, прислів'їв, приказок, крилатих виразів; запитань, що ставлять слухачі, тощо. Зібраний матеріал повинен бути несподіваним, оригінальним, містким, з певною долею гумору.

2. Оволодіння технікою мовлення

Основні елементи техніки мовлення – це фонаційне (мовленнєве) дихання, голос, дикція.

Однією з рис гарного публічного мовлення є сильний, гнучкий і приємний голос – це „найбагатший музичний інструмент, у роботі якого бере участь весь організм” [2]. За особливостями сили, гучності, характеру, чистоти, тривалості голосу можна розпізнати співрозмовника, його стан, настрій, риси характеру, ставлення до сказаного і до

слухача.

Промовець повинен мати таку силу голосу, щоб його чули слухачі, і таку інтонацію, яка б вселяла довіру і посилювала інтерес.

У деяких мовців погана дикція. Однак це не органічний недолік, він виправляється за допомогою щоденного тренування.

3. Підвищення культури усного і писемного мовлення

Загальне правило удосконалення мовленнєвої культури можна сформулювати так: бути вимогливим до кожного сказаного і написаного слова. Гарною звичкою кожного оратора повинна стати звичка формулювати думку правильно, красиво, точно і зрозуміло.

У будь-якому тексті (письмовому чи усному) реалізується система мови. Для ділового спілкування використовується літературна мова, тобто зразкова мова, норми якої є обов'язковими для усіх носіїв. Роботу над формуванням мовленнєвої культури радимо вести у таких напрямках:

1. Пам'ятати і постійно послуговуватися формулами мовленнєвого етикету (привітання, звертання, прощання, вибачення, побажання тощо).

2. Записувати слова, у вимові чи написанні яких є сумніви, щоб потім звірити за словником.

3. Ніколи не вживати у мовленні слів, значення яких вам не зрозуміле.

4. Надавати перевагу українській лексиці перед іншомовною (короткий огляд, згода (угода), видовище, обмін товарів, законність, продовження дії, покоління, виборці, світський(мирський), крамниця, а не – дайджест, консенсус, шоу, бартер, легітимність, пролонгація, генерація, електорат, секуляризований, шоп).

5. Постійно поповнювати активний лексичний запас новими словами і виразами.

6. Мати на робочому столі словники (орфоепічний, орфографічний, тлумачний, перекладні, іншомовних слів тощо) та довідники.

На шляху до удосконалення, зазначав П.С.Пороховщикова [3,19], стоять дві зовнішні умови: чистота і точність слова, і дві внутрішні: знання предмета і знання мови.

Важливість повсякденної словникової роботи очевидна: щоб добре вибудувати навіть найменшу промову, треба мати достатню кількість якісного будівельного матеріалу, адже вишукану добротну споруду не збудуєш із низькосортного сірого каміння.

Бельгійський адвокат Де Бетс писав: „Коли ви привчите себе позначати кожну річ тим словом, яке вашою мовою точно передає його суть, ви побачите, як легко тисячі слів будуть з'являтися у вашому

розпорядженні, як тільки в голові виникне якась думка. Тоді у ваших словах не буде тих недоречностей, які в щоденних промовах наших ораторів так дратують уважного слухача” [4].

На трибуні не можна думати про слова, вони самі повинні з'являтися у необхідній кількості й послідовності.

4. Формування індивідуального ораторського стилю

Історія риторики накопичила чималий досвід підготовки оратора. Уже в античні часи відомі майстри ораторського мистецтва (Арістотель, Цицерон, Квінтіліан) робили спроби виписати загальний портрет ідеального оратора, розробити методику його підготовки. Зокрема Цицерон вважав, що оратор повинен володіти дотепністю діалектика, думками філософа, словами мало не поета, пам'яттю законодавця, голосом трагіка, грою такою, як у кращих лицедіїв.

Античні грецькі традиції та християнські морально-етичні цінності покладені в основу слов'янського риторичного ідеалу. Урахувавши багатовіковий досвід, можна визначити загальні позиції риторичного ідеалу, однак вершиною майстерності будь-якого оратора є формування власного ораторського стилю. Л.І.Мацько визначає такі його складові:

- усвідомлення потреби і виховання оригінального мовомислення;
- власна мовотворча манера, що виявляється в особливостях композиції промови, побудови фраз, схильність до вживання певних слів і сполучень, окремих художніх засобів;
- поведінка промовця в аудиторії; вміння відчувати „центр” спілкування, вчасно переключати увагу слухачів;
- характерна кінесика і міміка;
- техніка вимови і дикція, ритмомелодика [5,190].

Крім інтонації, тональності, сили голосу, інших важливих якісних характеристик індивідуального стилю оратора, багато важать доречні, природні жести і міміка. Як зазначає Д.Карнегі, жести людини, як і зубна щітка, повинні бути виключно особистими. Потрібно пам'ятати про помірність у застосуванні жестів, адже надмірне неприродне жестикування свідчить про погані манери чи надмірне хвилювання мовця.

Кожен із жанрів має свої композиційні особливості і прийоми активізації пізнавальних інтересів аудиторії. Однак є загальні правила, дотримання яких забезпечує успіх будь-якого публічного виступу:

1. Впевненість і рішучість з самого початку виступу.
2. Доброзичливість у погляді, інтонаціях.
3. Стримана емоційність.
4. Лаконічний виклад суті повідомлення.

5. Почерговість монологу й діалогу.
6. Налагодження контакту зі слухачами.
7. Постійний зоровий контакт з аудиторією.
8. Зрозуміло й доступно викладений зміст інформації.
9. Достатньо ілюстрований і доказовий матеріал з високим відсотком новизни.
10. Кваліфікований висновок.

Пропонована система роботи повинна базуватися на принципах творчого саморозвитку особистості, самопізнання, історизму, пріоритету практики та систематичності. Такий підхід сприятиме прагненню до гармонії, простоти і краси, посилюватиме ініціативність, пізнавальну активність, намагання постійно самоудосконалюватися, розвивати індивідуальний стиль, навчатися на кращих зразках, усвідомлювати свої сильні й слабкі якості.

Література:

1. Введенская Л.А., Павлова Л.Г. Культура и искусство речи. – Р/на – Дону: Феникс, 1999.
2. Иванова С.Ф. Специфика публичной речи (В помощь слушателям школ молодого лектора). – М.: Знание, 1978. – С.56.
3. Сергеич П. (Пороховщиков П.С.) Искусство речи на суде. 3-е изд. – Тула: Автограф, 2000 – С.19.
4. Де Бетс, Герман. Искусство говорить на суде : пер. с франц. В.В.Быховского. – М., 1896.
5. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навчальний посібник. - К: Вища школа, 2003.- С.190.

Чекмарьова І.М.

*викладач кафедри кримінального
права та кримінології ОДУВС,
м.Одеса, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ЮРИСТА ЯК ОСОБИСТОСТІ

Професія, як форма активної творчої взаємодії людини з соціальним середовищем, спрямована на досягнення свідомопоставлених цілей. Професійне становлення особистості юриста – це формування особистості професіонала, адекватної вимогам професійно ідіяльності, а професійна компетентність – освоєння і реалізація комплексу сучасних професійних знань і практичних навичок та їх застосування - одна з основних і найважливіших умов юридичної професійної діяльності. Професіоналом можна вважати людину, яка опанувала нормами про-